

Mokslininkų grupių projektai
Gauta Lietuvos mokslo taryboje: 2014-02-14 13:17
Paraiškos registracijos Nr. MIP-14237-PATIKSLINTA
Paraiškų grupė: Humanitarinių ir socialinių mokslo sričių paraiškos
Pagrindinė mokslo sritis: Socialiniai mokslai
Antroji mokslo sritis:
Pagrindinė mokslo kryptis: 01S Teisė
Mokslo šaka S150 Tarptautinė privati ir viešoji teisė

S155 Europos teisė

PAGRINDINIAI DUOMENYS APIE PROJEKTĄ

Pavadinimas lietuvių kalba **ES chartijos kaip individualių teisių gynybės standarto taikymas supra- ir nacionaliniu lygmenimis**

anglų kalba **Application of EU C harter as a Standard of Individual Rights’ Defense at Supra- and National Levels**

Anotacija lietuvių kalba

Šio mokslinio tyrimo tikslas yra atlikus Europos Sąjungos pagrindinių teisių chartijos (toliau – Chartija) teisinio reguliavimo bei taikymo nacionaliniu ir supranacionaliniu lygmenimis kompleksinį tyrimą, nustatyti individualių teisių gynybės problemas, identifikuoti Chartijoje įtvirtintų pagrindinių teisių veiksmingos gynybės standartą ir jį pritaikius įvardytoms probleminėms situacijoms pasiūlyti mokslškai pagrįstus jų sprendimo modelius. Atlikus tyrimą bus ištirta, ar ES valstybės narės teismas, nagrinėdamas bylas, turėtų remtis ta sistema, kuri užtikrina aukštesnę pagrindinių teisių apsaugą Europoje. Taip pat bus suformuluoti mokslškai pagrįsti pasiūlymai, kaip užtikrinti aukštesnę pagrindinių teisių apsaugą Europoje, t.y. Chartijoje įtvirtintų pagrindinių teisių veiksmingos gynybės standartą. Tyrimo rezultatus bus galima tiesiogiai naudoti institucijose, į kurias kreipiasi asmenys dėl savo individualių teisių gynimo (ombudsmeno, viešojo administravimo, ikiteisminio ginčų sprendimų institucijose bei teismuose). Mokslinis tyrimas suskirstytas į tris etapus. Pradiniame tyrimo etape bus renkama reikalinga informacija, ji analizuojama, tyrimo dalykui bus pritaikomos esamos teisės mokslo metodologijos, bus išskiriamos problemų grupės, tyrimo struktūra. Pagrindiniame tyrimų etape vyks nuoseklus išsikeltų uždavinių įgyvendinimas, taikant pasirinktus tyrimo metodus, ir gautų rezultatų sklaida. Galutiniame tyrimų etape rezultatai bus sujungiami į kolektyvinę monografiją, taip pat vyks rezultatų sklaida tarptautinėje konferencijoje, kurioje dalyvaus teisės mokslininkai, praktikai, valdžios atstovai.

Anotacija anglų kalba

The aim of this scientific research is to analyze the legal regulation and application of Charter of Fundamental Rights of the European Union (Charter) on the national and supranational levels, also to determine problems of the protection of individual rights, to identify the fundamental rights protection standard of the Charter. The main result of the research will be the solution, whether a court in EU member state should base its decisions on the system, which ensures a higher protection of fundamental rights in Europe. The results of the research will be used directly for the institutions, which are responsible for the protection of individual's rights (ombudsman, public administration, pre-trial dispute resolution institutions and courts). The scientific research is divided into three stages. In the opening stage of the project the researchers will collect and analyse valuable information and documents, the existing legal science methodologies will be applied to the subject matter, the problem groups will be distinguished, the structure of the research will be prepared. In the main stage of the project the researchers will implement the objectives of the project, also they will disseminate the results and will make them available for the general public and research communities. At the last stage of the project the researchers will prepare a collective monograph, which will be dedicated to the community of lawyers, general public. The final results of the study will be presented, discussed and evaluated in the national scientific conference.

Tikslas ir uždaviniai

Tyrimo tikslas – atlikus Europos Sąjungos pagrindinių teisių chartijos (toliau - Chartija) teisinio reguliavimo bei taikymo nacionaliniu ir supranacionaliniu lygmenimis kompleksinį tyrimą, nustatyti individualių teisių gynybos problemas, identifikuoti Chartijoje įtvirtintų pagrindinių teisių veiksmingos gynybos standartą ir jį pritaikius įvairioms probleminėms situacijoms pasiūlyti mokslškai pagrįstus jų sprendimo modelius.

Siekiant tyrimo tikslo išskiriami šie tyrimo uždaviniai:

1. atlikti pagrindinių teisių teisinio reguliavimo bei taikymo kompleksinį tyrimą:
 - (a) nacionaliniu lygmeniu;
 - (b) supranacionaliniu lygmeniu (ES – ES teisės bendrųjų principų, ES pagrindinių teisių chartijos lygmeniu, ET– Europos žmogaus teisių ir pagrindinių laisvių apsaugos konvencija (toliau - EŽTK) lygmeniu);
2. nustatyti individualių teisių gynybos problemas:
 - (a) nacionaliniu lygmeniu:
 - (i) teisinio reguliavimo srityje;
 - (ii) teisės taikymo srityje;
 - (b) supranacionaliniu (ES lygiu – ES pagrindinių teisių chartija, ET lygiu – EŽTK) lygmeniu:
 - (i) teisinio reguliavimo srityje;
 - (ii) teisės taikymo srityje;
3. identifikuoti Chartijoje įtvirtintų pagrindinių teisių veiksmingos gynybos standartą;
4. pritaikius Chartijoje įtvirtintų pagrindinių teisių veiksmingos gynybos standartą tyrimo metu įvairioms probleminėms situacijoms, pasiūlyti mokslškai pagrįstus jų sprendimo modelius.

Sprendžiamų uždavinių aktualumas, naujumas ir laukiamų rezultatų perspektyvumas

Tyrimas yra unikalus ir pirmas tokio pobūdžio bei apimties mokslinis tyrimas ir Lietuvoje, ir Europoje. Pirmą kartą kompleksškai tiriama Chartijos kaip pagrindinių teisių veiksmingos gynybos standarto pritaikomumas supra- ir nacionaliniame (ypač Lietuvos) lygmenyse ir šiuose kontekstuose: a) EŽTK, b) ES teisės bendrųjų principų, c) pagrindinių teisių, kurias užtikrina Chartija ir d) pagrindinių teisių, kurios kyla iš valstybės narės bendrų konstitucinių tradicijų.

Bus iširta, ar ES valstybės narės teismas, nagrinėdamas bylas, turėtų remtis ta sistema, kuri užtikrina aukštesnę pagrindinių teisių apsaugą Europoje; suformuluoti mokslškai pagrįsti pasiūlymai, kaip užtikrinti aukštesnę pagrindinių teisių apsaugą Europoje, t.y. Chartijoje įtvirtintų pagrindinių teisių veiksmingos gynybos standartą. Tyrimo rezultatų perspektyvumą lemia ir tai, kad juos bus galima tiesiogiai naudoti institucijose, į kurias kreipiasi asmenys dėl savo individualių teisių gynimo (ombudsmeno, viešojo administravimo, ikiteisminio ginčų sprendimų institucijose, teismuose). Atliekant tyrimą surinktus empirinius duomenis bus galima toliau veiksmingai naudoti teisėkūros ir teisės taikymo procesuose (supra- ir nacionaliniais lygmenimis) bei tolesniuose teisės moksliniuose tyrimuose.

Tyrimo tematika yra aktuali praktikoje. Teismai ir viešojo administravimo institucijos vadovaujasi pagrindinių teisių užtikrinimo sistema, pagrįsta trijų atskirų žmogaus teisių apsaugos Europoje sistemų pagrindu (nacionaline, EŽTK ir Chartijos sistemomis).

Chartija yra naujoviška priemonė, kurioje išdėstytos visos ES saugomos pagrindinės teisės, taip joms suteikiant matomą, tikslų ir numatomą turinį. 2000 m. ji paskelbta kaip vieningas ES dokumentas, įtvirtinantis ES pripažįstamas teises, laisves ir principus, pirminės ES teisės dalimi tapo bei privalomąją teisinę galią ES institucijoms ir ES valstybėms narėms įgavo 2009-12-01, įsigaliojus Lisabonos sutarčiai. Pripažįstant Chartijoje išdėstytas teises, laisves bei principus ir joms suteikiant tokią pat kaip ir steigiamųjų sutarčių privalomąją teisinę galią, Lisabonos sutartimi piliečiams suteikiama daugiau aiškumo ir didesnis teisinis saugumas.

Chartija yra siekiama vieningo ES teisės veikimo, tad ES teisė turi būti aiškinama ir taikoma daroje su įvairiais nacionaliniais pagrindinių teisių apsaugos reikalavimais. Vadovaujantis Chartijos nuostatomis bei jas aiškinančia ES teisminių institucijų jurisprudencija, ES esminė figūra nebėra vien "homo economicus" ar "homo politicus", ja tampa žmogus („bet koks šios Chartijos pripažintų teisių ir laisvių įgyvendinimo apribojimas turi būti numatytas įstatymo ir nekeisti šių teisių ir laisvių esmės“, 52 str.). Taip Chartijoje įtvirtintos asmens teisės, laisvės ir principai įgauna naują esminį aspektą: jie susieti su pagrindinių žmogaus teisių apsauga, tapusia tokio lygmens (svorio) interesu, kuris, esant minėtoje Chartijoje įtvirtintų žmogaus teisių ir laisvių bei pirminėje ES teisėje įtvirtintų pagrindinių (ekonominių) laisvių kolizijai, galėtų pateisinti ES teisės nustatytų pareigų, net ir susijusių su ES pagrindinių (ekonominių) laisvių įgyvendinimu, nevykdymą bei iš šių laisvių kylančių teisių apribojimą.

Chartijos nuostatų užtikrinimas patikėtas ES bei nacionalinėms teisėkūros, valdymo bei teisminėms institucijoms. Chartijos taikymą ES ir nacionaliniu lygiu lemia ir teisiniai, ir politiniai veiksniai, jų gausa bei įvairovė. Minėtų veiksmų sąlygojamą Chartijos taikymo problematiškumą Chartijos taikymo 2012 m. ataskaitoje yra pabrėžusi ir Europos Komisija, kartu atkreipdama dėmesį, jog ES, kaip teisinė bendrija, yra itin priklausoma nuo nacionalinių teismų, nes ES teisė užtikrinama tik nacionaliniams teismams pilnai įgyvendinant suteiktas galias. Ataskaitoje, be kita ko, yra konstatuojama, jog ES valstybių narių teismų praktika taikant Chartijos nuostatas nėra tolygi. Tai reiškia, jog ES valstybių narių užtikrinamas individualių teisių gynybos lygis nėra vienodas.